

18.10.2023).

5. Бандурка І.О. Об'єкт злочину як кримінально-правова категорія. *Право.иа.* 2015. № 2. С. 70-75.

УДК 343.326(043.2)

Друпп І., здобувач вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Гольдберг Н.О., к.ю.н.

ЗАГРОЗИ В ЦИВІЛЬНІЙ АВІАЦІЇ

Забезпечення безпеки життя і здоров'я людей на повітряному транспорті є головним пріоритетом. Окрім безпеки польотів, постає новий виклик - запобігання незаконним диверсійним актам проти цивільної авіації (далі - ЦА).

Сьогодні ІКАО (Міжнародна організація цивільної авіації) трактує авіаційну безпеку як комплекс заходів і матеріальних ресурсів, спрямованих на захист авіації від незаконних диверсій. Закон України «Про Національний план безпеки цивільної авіації» [1], оприлюднений 21 березня 2017 року, визначає, що авіаційна безпека — це охорона ЦА. Оскільки в ньому визначено, що авіаційна безпека є захистом авіації і забезпечується здійсненням різних способів використовуючи людські та матеріальні ресурси, тому необхідно провести більш детальний аналіз з точки зору боротьби з незаконними диверсіями.

Серед найбільш відомих терористичних атак на повітряні судна та аеропорти слід відзначити захоплення 25 травня 2000 року терористами, озброєними гранатами та пістолетами, літака А330 авіакомпанії «Філіппінські авіалінії», а також захоплення 11 вересня 2001 року літаків Boeing 767-223ER, UnitedAirlines 175, Boeing 757-223 та Boeing 757-222 у США. 28 червня 2016 року в міжнародному аеропорту імені Ататюрка (Стамбул, Туреччина) стався терористичний напад, що призвів до стрілянини на автостоянці аеропорту та численних вибухів у міжнародному терміналі, внаслідок чого загинуло і було поранено багато людей.

Загалом, міжнародні документи не містять визначення тероризму. Однак Закон України «Про боротьбу з тероризмом» [2] № 638-IV від 20 березня 2003 року визначає тероризм як умисне, заздалегідь сплановане використання погроз вчинення злочинних дій для досягнення злочинних цілей, у тому числі захоплення

заручників, підпали, вбивства, тортури, погрози щодо громадськості та органів влади, інші посягання на життя та здоров'я ні в чому не винних людей, а також умисне, заздалегідь сплановане використання погроз вчинення злочинних дій для досягнення злочинних цілей, у тому числі тероризм - це суспільно-небезпечна діяльність, яка полягає у навмисному застосуванні насильства.

Тероризм спричиняється політичною нестабільністю, кризами в економічній та соціальній сферах держав, загостренням етнічних, релігійних, національних та інших конфліктів. Крім того, цивільна авіація, завдяки своїй функціональній важливості та певним слабким місцям, є дуже привабливою для оперативної діяльності терористичних організацій та об'єктом їх безпосередніх дій. Це пов'язано з тим, що такі операції не потребують значних матеріальних або фінансових витрат. Вибухи та захоплення літаків призводять до значних людських жертв і широко висвітлюються в засобах масової інформації.

Аналізуючи сучасний розвиток і тенденції міжнародного тероризму в цілому і його численні специфічні аспекти, загрози для цивільної авіації можна класифікувати наступним чином:

- захоплення повітряних суден і захоплення пасажирів у заручники. Мета - досягнення політичного, пропагандистського та психологічного ефекту (демонстрація сили, тиск на державні інститути та громадську думку, максимальна увага, виконання вимог). Визволення заручників і одночасна боротьба з тероризмом є складним завданням для держави;

- захоплення транспортних літаків. Об'єктом акції є літак як транспортний засіб, а пасажирів виступають як фактор, що забезпечує додаткову безпеку терористам. Мета - перевезти терористів з території, з якої їм заборонено виїжджати, в іншу географічну точку;

- захоплення повітряних суден для знищення. Об'єктами цієї категорії є повітряні судна, які діють як засіб знищення заздалегідь обраних наземних об'єктів. Пасажирів виступають як фактор, що додатково збільшує загальний збиток від терористичної атаки;

- прямі дії проти повітряних суден. Цілями є літаки, пасажирів та екіпаж. Її мета - знищити транспортні засоби в повітрі і завдати матеріальної, політичної та психологічної шкоди;

- прямі дії проти наземної інфраструктури. Цілями терористичних атак цієї категорії є наземна інфраструктура цивільної авіації з аналогічними цілями;

- периферійна категорія: використання повітряного транспорту як непрямі цілі терористичної діяльності (мається на увазі таємне

перевезення терористів або певних заборонених речовин чи зброї, в тому числі з використанням легальних або підроблених документів), використання як засобу здійснення протиправної діяльності (злочинної діяльності через нелегальну міграцію, наркотрафік, торгівлю людьми тощо).

Таким чином, тероризм стає однією з глобальних проблем людства, що загрожує світовому та національному порядку і порушує фундаментальні цінності людської цивілізації: права особистості на життя, свободу та власність. Проблема «повітряного тероризму» набуває життєво важливого значення в епоху глобалізації, коли повітряний транспорт і, зокрема, особлива чутливість транспортної революції стали її невід'ємною частиною. З цією метою необхідно вдосконалювати систему авіаційної безпеки та координувати зусилля міжнародних і національних організацій.

Таке вдосконалення системи авіаційної безпеки вимагає комплексного підходу. По-перше, для зменшення всіх загроз необхідно посилити процедури купівлі квитків, реєстрації та огляду пасажирів і вантажів, посилити технічний контроль та охорону об'єктів, створити спеціальні зони безпеки навколо аеропортів, а також підвищити кваліфікацію персоналу служб безпеки в усіх секторах. По-друге, необхідно створити систему протидії тероризму, включаючи систему профайлінгу, і поліпшити психологічну роботу з екіпажами літаків. Це означає створення бази даних потенційно небезпечних пасажирів і перевірку надійності експлуатаційного та технічного персоналу компаній цивільної авіації. По-третє, існує потреба в більшій координації та співпраці між національними авіаційними властями та правоохоронними органами. Нарешті, існує потреба в розробці міжнародно-правових механізмів боротьби з «повітряним тероризмом» та забезпеченні повноцінної співпраці між державами в процесі боротьби з цим явищем і відповідними експертними організаціями на міжнародному та національному рівнях.

Література

1. Про державну програму авіаційної безпеки цивільної авіації: Закон України від 21 бер. 2017 р. № 1965-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1965-19#Text> (дата звернення: 14.10.2023).
2. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 бер. 2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text> (дата звернення: 14.10.2023).

Євченко А.О., здобувачка вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Майстро Д.М., старший викладач

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОШИРЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ЗБРОЙНИХ ПОВІТРЯНИХ СИЛ УКРАЇНИ СУБ'ЄКТІВ АВІАЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Аналізуючи внутрішньодержавні злочини проти безпеки авіаційного транспорту слід виділити склад злочину, який являє собою сукупність об'єктивних та суб'єктивних ознак, на основі яких особи безпосередньо притягуються до кримінальної відповідальності.

24 лютого 2022 року Указом Президента України № 64/2022 було введено воєнний стан на всій території України. На основі даного нормативно-правового акту, під суб'єктами авіації, в першу чергу для розкриття питання роботи, розуміються Повітряні сили Збройних сил України (далі – ПС ЗСУ). Даний вид збройних сил у складі ЗСУ має на озброєнні винищувальну, бомбардувальну і транспортну авіацію, а також зенітні ракетні війська і радіотехнічні війська [1].

Оскільки, Повітряні Сили є військовою частиною у складі Збройних Сил України, то кримінальна відповідальність за поширення інформації щодо них закріплена в Кримінальному кодексі України. Згідно із Законом № 2178-ІХ від квітня 2022 р., який набрав чинності 13 квітня 2022 р., до ст. 114-2 КК України внесені зміни. Зокрема, у даній статті закріплена норма щодо несанкціонованого поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, рух, переміщення або розміщення Збройних Сил України чи інших утворених відповідно до законів України військових формувань, вчинене в умовах воєнного або надзвичайного стану [2].

Відповідно до трактування законодавця слід виділити дві форми кримінального правопорушення, що передбачаються диспозицією цієї статті: 1) поширення інформації про направлення, переміщення зброї, озброєння та бойових припасів в Україну, у тому числі про їх переміщення територією України (ч. 1) – відповідальність за це діяння може настати лише у разі, якщо воно є несанкціонованим (див. назву ст. 114-2 КК України). У цьому випадку несанкціонованим воно є тоді, коли відповідна інформація